

Asia: VN/1230/2026

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Perheenyhdistämisen odotusaikaa koskeva ehdotus

Suomen opiskelijakuntien liitto SAMOK kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

SAMOK vastustaa 16 §:n 2 momenttiin ehdotettua yhden vuoden asumisaikavaatimusta opiskelijan perheenjäsenen oleskelulupahakemuksen jättämiselle. Yhteys perheeseen on merkittävimpiä onnistuneen ja pysyvän kotoutumisen elementtejä ja lisää kannusteita Suomeen jäämiselle valmistumisen jälkeenkin. Mikäli kuitenkin esitetty vuoden nimellinen odotusaika yhdistetään Maahanmuuttoviraston pidentyneisiin käsittelyaikoihin ja uuteen yhdeksän kuukauden käsittelyaikamaksimiin, perheellisten opiskelijoiden tosiasiallinen erossaolo läheisistään saattaa muodostua kohtuuttoman pitkäksi, ulottuen jopa 1,5–2 vuoteen. Pakotettu erossaolo puolisosta ja lapsista, heikentäisi opiskelukyvyn ja motivaation edellytyksiä opintojen kriittisessä alkuvaiheessa.

SAMOK huomauttaa, että valtioneuvoston Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartassa 2035 ollaan määritelty tavoitteiksi ulkomaalaisten opiskelijoiden Suomeen työllistymisen ja jäämisen nostaminen, sekä ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kolminkertaistaminen 15 000:een vuoteen 2030 mennessä. Kuten esityksen vaihtoehtoisissa toteutuksissa mainitaan, perheenjäsenten määrien nousu oleskeluluvan hakijoina ei ole itsessään ongelma ja perheen kanssa maahan saapuminen voi olla osoitus pidempiaikaisista asumisen ja työllistymisen suunnitelmista. Perheenyhdistämisen asumisaikavaatimuksella olisi väistämättä heikentäviä vaikutuksia Suomen maakuvaan perheystävällisenä maana, mikä vähentäisi Suomen houkuttelevuutta tulevaisuudessa tarvittavien korkean tason osaajien silmissä.

Erossaolon pitkittyessä perheen tuomisen aikaisin mahdollisuus siirtyisi merkittävän lähelle kansainvälisen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon (YAMK) 1,5-2 vuoden tavoiteaikaa. Esitetty perheen yhdistämisen edellyttämä asumisaika voisi lisätä merkittävästi kannustimia YAMK-tutkinnosta valmistuneelle muuttaa Suomesta sellaiseen EU-maahan, jossa oleskelulupaprosessit perheenjäsenille ovat aloitettavissa joustavammalla odotuksella, mikä toimisi Suomen kansallisia valmistuneiden osaajien houkuttelun ja kotoutumisen edistämisen tavoitteita vastaan.

Ulkomaalaislain ja tutkija- ja opiskelijalain soveltamista koskeva ehdotus

SAMOK suhtautuu varauksella ehdotukseen ulkomaalaislain yleisen sääntelyn soveltamisesta opiskelijoiden perheenjäsenten oleskelulupien hylkäämiseen tai peruuttamiseen (3 §:n uusi 2 momentti). SAMOK kannattaa ja pitää erityisen tärkeänä ehdotuksessa alaikäisten ja muiden hakijoiden suojelemista hyväksikäytöltä ja haavoittuvaan asemaan joutumiselta.

Nykyinen esitys kuitenkin pidentäisi käsittelyajan 90 päivästä 9 kuukauteen perhesidehakemusten yhdenmukaistamisen nimissä. SAMOKin näkökulmasta käsittelyaikojen moninkertaistaminen ei suojelisi hakijoita, vaan pitäisi opiskelijoiden perheitä pidempään hallinnollisen odotuksen ja epävarmuuden piirissä. Ratkaisuna perheiden suojelemiseen ei tulisi olla käsittelyaikojen lakisääteinen pidennys, vaan viranomaisten resurssien kohdentaminen hyväksikäyttäjien tehokkaaseen ehkäisyyn sekä hakemusruuhkien purkamiseen.

Kielitaitoedellytystä koskeva ehdotus

SAMOK kannattaa esitystä kielitaitoa koskevasta oleskeluluvan myöntämisen edellytyksestä (7 §:n 2 momentin 4 kohta). SAMOK pitää ensiarvoisen tärkeänä sitä, että esityksen mukaisesti korkeakoulut ja oppilaitokset vastaisivat jatkossakin opiskelijavalinnoista ja niiden osana kielellisten valmiuksien ensisijaisesta arvioinnista, jolloin kielitaidon valvonta ei siirry kaavamaisesti maahanmuuttoviranomaisille.

Yleisesti SAMOK kuitenkin suosittelee vahvasti aidon tuen priorisoimista kontrollin tiukennusten ylitse. Uusien hylkäysperusteiden luomisen sijaan viranomaisten ja oppilaitosten tulisi varmistaa, että opiskelijoilla on jo maahan saapuessaan realistinen kuva kielitaitovaatimuksista.

Toimeentuloedellytystä koskevaa asetuksenantovaltuutussäännöstä ja sen perusteella säädettävää valtioneuvoston asetusta koskeva ehdotus

Esityksessä ehdotettu 800 euron kuukausittaisen toimeentulovaatimuksen kirjaaminen laissa olevaan asetuksenantovaltuutukseen (7 §:n 5 ja 6 momentti) on SAMOKin näkökulmasta poikkeuksellisen kireä toimenpide. Uudistus osoittautuu erityisen joustamattomaksi tilanteessa, jossa 1.8.2026 alkaen voimaan astuvat myös EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevien kansainvälisten opiskelijoiden täyskatteelliset lukukausimaksut ilman selkeää ja ennakoitavaa valtakunnallista apurahajärjestelmää. Vaatimalla elinkustannusvarojen ja lukuvuosimaksujen pitämistä täysin erillään ja koskemattomina viedään opiskelijoilta taloudellinen joustavuus. Sääntelyn lukitseminen lakiin estää valtiota reagoimasta ketterästi, mikäli Suomen kansainvälinen opiskelijakysyntä alkaisi laskea merkittävästi.

Lisäksi SAMOK suhtautuu kriittisesti esitykseen Kelan ja Maahanmuuttoviraston välisen automaattisen seurantajärjestelmän rakentamisesta. Maahanmuuttoviraston omat jälkivalvontatiedot osoittavat, että 37 143 opiskelijan lupatarkastelussa paljastui vain 333 herätettä, joissa oli turvauduttu perustoimeentulotukeen. Väärinkäytösten ja tuen tarpeen osuus on siis vain alle 0,9 % kokonaismäärästä. Raskaiden ja kalliiden seurantajärjestelmien rakentaminen viimesijaisen sosiaaliturvan (PL 19 §) käytön epäämiseksi on SAMOKin näkökulmasta epätarkoituksenmukainen suunta Maahanmuuttoviraston rajallisten resurssien käytölle. Uudistus saattaa ohjata todellisessa hätätilanteessa olevia opiskelijoita virallisen avun ulkopuolelle kolmannen sektorin tukipalvelujen piiriin. SAMOK on vastustanut jälkivalvontajärjestelmää myös aiemmassa lausunnossaan (VN/3799/2024) hallituksen esityksestä siirtymisestä käytäntöön, jossa toimeentulotukeen turvautuminen johtaisi opiskeluperusteisen oleskeluluvan peruuttamiseen.

Muuta lausuttavaa esityksestä

SAMOK korostaa, että inhimillisesti ja taloudellisesti kestävä opiskelijapolitiikka edellyttää hallinnollisen hienosäädön sijaan laajempia rakenteellisia tukitoimia.

Korkeakoulujen taloudelliset paineet ja täyskatteelliset lukukausimaksut ovat lisänneet sopimussuhteiden ulkopuolisten koulutusagenttien käyttöä maailmalla, mikä johtaa toisinaan katteettomiin lupauksiin työllistymisestä ja toimeentulon umpikujiin sosiaaliturvan puuttuessa. Resursseja tuleekin yksilöiden valvonnan sijaan suunnata sitovien kansallisten pelisääntöjen luomiseen ja agenttien sääntelyyn. Lisäksi koulutusmarkkinoinnin on annettava realistinen ja todenmukainen kuva Suomen todellisista elinkustannuksista.

SAMOK pitää kuitenkin myönteisenä, että esityksessä mainituista vaihtoehtoisista toteutuksista opiskelijan luvan keston lyhentämistä, luvan lajin muuttamista jatkuvasta tilapäiseksi, tai opiskelijan työnteko-oikeuden rajoittamista, koskien ei ole esitetty lakimuutoksia. Nämä toimenpiteet aiheuttaisivat odotetusti myös heikennyksiä Suomen houkuttelevuudessa opiskelumaana ja lisäisivät hallinnollista taakkaa opiskelijoille.

Esitetyt muutokset kansainvälisten opiskelijoiden oleskelulupiin ja perheiden oikeuksiin ovat SAMOKin näkemyksen mukaan ylimitoitettun tiukkoja yksilön vastuun kannalta, eivätkä tosiasiallisesti ratkaisisi taloudellista haavoittuvuutta. SAMOK suosittelee resurssien painopisteen siirtämistä yksilöiden mekaanisesta valvonnasta oleskelulupaprosessien yleiseen nopeuttamiseen sekä aitoihin kotoutumisen, kielen oppimisen ja työelämään siirtymisen tukimuotoihin.

Leppämäki Samuli
Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry